

L'autocop

Feia temps que no se'l veia tant desencaxat i abatut. Potser el seu rostre no havia deixat mai translluir tant el cansament com en la tarda del 22 de gener, en una conferència de premsa anunciada precipitadament. Quan Mikhaïl Gorbaxov va aparèixer davant dels mitjans de comunicació internacionals feia poques hores, molt poques, que la Comunitat Europea havia fet pública una declaració anunciant de "alentiria" la seva ajuda econòmica a la Unió Soviètica a causa dels episodis repressius a les repúbliques bàltiques.

En la seva inesperada aparició Gorbaxov va intentar fer la quadratura del cercle: va dir que s'abolirien totes les lleis de les repúbliques que són contràries a la Constitució de l'URSS, però no va imposar, com molts esperàvem, l'administració presidencial directa a Letònia; va anunciar que s'obriria a una investigació sobre els assalts militars a Vílnius i a Riga, però no va aclarir qui serien els investigats: si els que van executar les accions armades o els que ens van defensar dels atacats. Perquè si es tracta dels primers hi ha poc a investigar: el president soviètic ja va dir quan els fets de Vílnius —hi ho va tornar a repetir en la conferència de premsa després dels fets de Riga— que el seu govern no era responsable de les accions armades; que havien estat ordenades per caps militars amb noms i cognoms. Gorbaxov va insistir molt en el fet que, al Bàltic, s'ha discriminat i humiliat —fet que sembla cert— els soldats soviètics —la majoria d'origen rus— i les seves famílies. Però no va dir res dels anomenats Comitès de Savació Nacional antiindependentistes que promouen amb una forta agressivitat membres de les forces armades, amb la complicitat dels comunistes més recalitrants i amb suport mobilitzat d'una bona part de la població bàltica d'origen rus.

També Gorbaxov va dir que els mitjans de "propaganada" —i ho va dir, pejorativament, així "propaganada", referint-se a la

premsa independent— utilitzen la crisi del Bàltic per dividir l'Exèrcit Roig, per crear diversos exèrcits a les repúbliques, "fet que seria perillós —va dir el president— en el cas de República Russa". I tampoc aquí Gorbaxov va parlar d'uns altres perills. Per exemple de l'amenaça explícita i oberta d'intervenció militar contra les institucions russes i el seu president Boris Ieltsin llançada per un grup d'alts comandaments des de les pàgines de *l'Estrella Roja*, el diari portaveu oficial de les Forces Armades. Amenaça que va portar Ieltsin, en un rampell de la seva característica incontinença verbal, a plantejar la necessitat de crear un exèrcit propi.

Gorbaxov no va dir res de tot això i va posar l'accent de la seva declaració en la necessitat que totes les repúbliques se sotmetin als resultats del referèndum del 17 de març, on es decidirà la nova estructura federal de la Unió soviètica. Un referèndum que, d'entrada, es pot donar com a perdut a Letònia. La llei diu que cal que dos terços de la població es pronuncien en contra de la vinculació amb l'URSS per començar el procés d'independència, de secessió. Un resultat impossible a Letònia, on gairebé el 40 per cent de la població no és autòctona; i difícil d'aconseguir a Estònia on la relació autòctons immigrants és aproximadament 70 per 100 / 30 per 100. Només podria arribar a aconseguir-ho Lituània, on la immigració d'altres repúbliques soviètiques té poc pes específic. Amb tot, el procés que hauria de seguir fins arribar a la independència no culminaria abans de cinc anys.

Resulta evident que les intervencions armades d'aquests dies a les repúbliques bàltiques són "fets exemplars" per tal que altres repúbliques amb aspiracions d'independència prenguin nota i no es moguin. De moment el resultat són els esperats: ni un brot d'insurrecció a Geòrgia, Moldàvia o Armènia. I un cop *apaivagat*, encara que

no recompost, el trencaclosques nacionalista hi hauria prou temps per fer la campanya del referèndum que, ben preparada, donaria els resultats que Gorbaxov desitja: la legitimitat per al nou ordre federal soviètic —el nou Tractat de la Unió— però també una altra legitimitat: la legitimitat publicitària per a la presidència de la qual ell és el cap visible. Una operació política supervisada pels tecnòcrates més espavilats de l'aparell comunista, el KGB, i l'exèrcit, els tres poders fàctics que són ara els nous aliats de Gorbaxov. Els aliats antics, la vella guàrdia de la *perestroika*, han entrat a la penombra. Amb la dissolució del Consell Presidencial i la destitució del govern, Iakovlev, Primakov, Petrakov... són noms gairebé fantasmagòrics. Només Stanislav Xatalin, el pare d'aquell programa dels 500 dies per a anar a l'economia, de mercat ha gosat acarar-se amb el president i dir-li que ha esdevingut un ostatge dels "coronels negres".

Amb tot, Gorbaxov no ho accepta. I rebutja també les hipòtesis de l'"autocop" o del "cop fred", amb ell mateix com a dictador. En l'estranya conferència de premsa de la tarda del 22 de gener, el president soviètic va insistir en el fet que res no havia canviat ni canviaria en política exterior ni interior, que la *perestroika* i la *glasnost* eren vives. Ho deia, cal no oblidar-ho, cansat i abatut. En un escenari infornatiu en què no es van fer preguntes, perquè els assessors presidencials, ja havien advertit que no se'n podien fer. I 48 hores després el portaveu Vitali Txurkin declarava que no s'excloïa en política internacional un retorn a la guerra freda. Mentre el Ministeri de l'Interior anunciava que a partir de l'1 de febrer els carrers de les grans ciutats soviètiques estarien patrullades per destacaments blindats de l'exèrcit i de la Milícia. El primer pas cap a l'estat de setge.

Llibert Ferri